

SOG‘IN SIGIRLARNING REPRODUKTIV QOBILIYATINI YAXSHILASHDA MAKRO VA MIKROELEMENTLARNING TA‘SIRI

Umirzakov Izzatillo Saloxiddin o‘g‘li

Andijon qishloq xo‘jalik va agrotexnologiyalar instituti, assisent

Vorisova Zulayxo Abdilxodi qizi

Andijon qishloq xo‘jalik va agrotexnologiyalar instituti, talaba

Annatsiya: Maqolada makro va mikroelementlarning sog‘in sigirlarning reproduktiv qobiliyatini yaxshilashdagi ta‘sirini o‘rganish natijalari umumlashtirilgan. Umuman olganda, tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, yaxshilangan ovqatlanish sharoitlarini tashkil qilish va mikroelementlar aralashmasi kalendar yili davomida sigirlarning urug‘lanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: ta‘sirilar, yil fasllari, makro va mikroelementlar, oziqlantirish, sigirlarning sut mahsuldorligi, involyutsiya, xizmat ko‘rsatish davri, shvits chorva mollari.

Kirish: ma‘lumki, qoramollarni ko‘paytirish muammolari, agar ularning barcha sikllari nazorat ostida bo‘lsa va zarur tartibga solish amalga oshirilsa, muvaffaqiyatli hal qilinishi mumkin.

Ushbu sikllardan biri quruq davrning davomiyligi bo‘lib, uning to‘g‘ri bajarilishi ko‘p jihatdan to‘laqonli, yashovchan yosh hayvonlarning tug‘ilishiga, sigirlarning sut mahsuldorligi darajasiga, shuningdek, bolalashdan keyin ularning jinsiy organlarining involyutsiyasi davomiyligiga va xizmat ko‘rsatish davri vaqtiga bog‘liq.

Ushbu jarayonda ozuqa moddalari va minerallar bilan boqish, oziqlantirishni to‘liqli omili hisoblanadi. Tana to‘qimalari va suyuqliklarining bir qismi bo‘lgan minerallar murakkab organik birikmalar sintezida ishtirok etadi, bu ozuqa moddalarining hazm qilish, so‘rilishi va so‘rilishini kuchaytiradi, fermentlar va gormonlar o‘z ta‘sirini ko‘rsatadigan muhitni yaratishga yordam beradi.

Ko‘pincha hayvonlarning tanasida fosfor yetishmaydi. Ratsionda uning uzoq vaqt yetishmovchiligi suyak to‘qimasidan kalsiyning rezorbsiyasini va jinsiy funktsiyani buzilishini keltirib chiqaradi, bu tananing boshqa tizimlarining ishlashiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmaydi. Bahor va yozgi qurg‘oqchilik davrida, boshqa sabablar qatorida, urug‘lantirishning pasayishida yashil ozuqadagi fosfor miqdori ham muhimdir.

Tuxumdonlarning past ishlashi, keyinchalik estrusning zaiflashishi va urug‘lanishning pasayishi qon va suyaklarda fosfor yetishmasligi sezilishidan oldin kuzatiladi.

Eng muhim mikroelementlarga temir, rux, mis, molibden, yod, marganets va kobalt kiradi. Ushbu mikroelementlar vitaminlar bilan birgalikda biologik faol moddalar deb ataladigan guruhga birlashtirilgan. Shuning uchun minerallarning yetishmasligi yoki ortiqcha bo‘lishi hayvon tanasiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Usullari va natijalari tadqiqot:

Ushbu omilni hisobga olgan holda, biz makro va mikroelementlarga nisbatan sutdan chiqqan sog‘in sigirlarni boqish ratsionini optimallashtirish bo‘yicha ish olib bordik.

Hayvonlarni oziqlantirish Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar institutining “Chorvachilik va veterinariya meditsinasi” kafedrasidan ishlab chiqilgan va tavsiya etilgan ratsion asosida tashkil etildi. Yilning bahor-yoz (1-tajriba guruhi) va kuz-qish (2-tajriba guruhi) mavsumlari bo‘yicha Qora-ola zotli sigirlarni va Shvits qoramollarini boqish ratsioni shundan iboratki, tug‘ishdan keyingi 10-20 kun ichida, asosiy oziqlantirishga qo‘shimcha ravishda: marganets sulfat, yod, mis va kobaltdan iborat mikroelementlar aralashtirib berildi.

Sigirlarni mikroelementlar bilan oziqlantirishning reproduktiv funktsiyalarga ta‘siri 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Mikroelementlar kompleksidan foydalanganda sigirlarning ko‘payish qobiliyati

Ko'rsatkichlar	Zot va nasl			
	Qora-ola zot		Shvits zot	
I-tajriba guruh				
	Boshlar	%	Boshlar	%
Urug'langan, bosh	216	100	236	100
1 oy ichida, bolalagandan keyin	41	19,0	27	11,4
1 oydan 3 oygacha.	125	57,9	154	65,3
3 oydan ortiq.	50	23,1	55	23,3
II-tajriba guruh				
Urug'langan, bosh	135	100	138	100
1 oy ichida, bolalagandan keyin	20	14,8	25	18,1
1 oydan 3 oygacha.	81	60,0	73	52,9
3 oydan ortiq.	34	25,2	40	29,0

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, sigirlarning estrus davri va urug'lantirilishi guruhlar o'rtasida farq qilgan. Qora-ola zotida 1-tajriba guruhda bolalagandan keyin 1 oy ichida urug'lanish 19,0%ni tashkil etgan bo'lib, bu 2-tajriba guruhga nisbatan 4,2% ko'proqdir. Shvits zotida esa aksincha, 2-tajriba guruhda urug'lanish darajasi (18,1%) 1-guruhga nisbatan 6,7% ko'proq bo'lgan.

Estrus (qizish) va urug'lantirishning yuqori darajasi har ikkala sigir guruhida 1-oydan 3-oygacha davrda kuzatildi. 1-tajriba guruhda bu ko'rsatkich mos ravishda 57,9% va 65,3%ni, 2-tajriba guruhda esa 60,0% va 52,9%ni tashkil etdi. Zotlar orasida esa 3 oydan keyin estrus va urug'lantirish ko'rsatkichi 1-tajriba guruhda shvits zotida 7,4% yuqori bo'ldi. 2-tajriba guruhda esa aksincha, qora-ola zotining ko'rsatkichi shvits zotiga nisbatan 7,1% yuqori bo'ldi.

Sigirlarning reproduktiv qobiliyatining muhim ko'rsatkichlaridan biri urug'lanish darajasidir. Urug'lantirish natijalari tahlili va rektal tekshiruvdan keyingi homiladorlik ko'rsatkichlari taqqoslangan sigir guruhlari bo'yicha 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval

Sigirlarni mikroelementlar bilan qo'shimcha oziqlantirishning urug'lanishga ta'siri.

Ko'rsatkichlar	Zot va nasl			
	Qora-ola zot		Shvits zot	
I-tajriba guruh				
	Boshlar	bog'ozlik, %	Boshlar	bog'ozlik, %
Urug'lantirilgan, bosh	216	100	236	100
1 oy ichida, bolalagandan keyin	41	97,6	27	100
1 oydan 3 oygacha	125	96,8	154	96,8
3 oydan ortiq	50	100	55	98,2
II-tajriba guruh				
Urug'lantirilgan, bosh	135	100	138	100
1 oy ichida, bolalagandan keyin	20	95	25	92
1 oydan 3 oygacha	81	95,1	73	96
3 oydan ortiq	34	100	40	100

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra, qora-ola zotida embrion yo'qotilishi bo'g'ozlikning birinchi va uchinchi oylarida har ikkala tajriba guruhda kuzatilgan. Shvits zotida esa embrion yo'qotilishining eng yuqori darajasi 2-tajribali guruhda kuzatilgan.

Turli fasllarda rektal tekshiruvdan keyin aniqlangan homiladorlik ko'rsatkichlari 1-tajribali guruh (bahor-yoz mavsumi) va 2-tajribali guruh (kuz-qish mavsumi) bo'yicha ikki zotda ham 1 va 2-diagrammalarda aniq aks ettirilgan.

Xulosa: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sigirlarni makro va mikroelementlar bilan qo'shimcha oziqlantirish ularning reproduktiv qobiliyatini oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ratsionga qo'shimcha minerallar va mikroelementlarning kiritilishi estrusning o'z vaqtida kelishini ta'minlab, urug'lanish va bo'g'ozlik darajasini yaxshilaydi. Shuningdek, turli fasllarda oziqlanish sharoitlarini optimallashtirish sigirlarning nasldorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa chorvachilikda mahsuldorlikni ko'paytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1 И.А.Собиров, М.А.Базаров. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МОЛОЧНОГО СКОТОВОДСТВА УЗБЕКИСТАНА. <https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7883459>

2 И.А.Собиров, М.А.Базаров, А.Х. Холматов. ОРГАНИЗАЦИЯ КОРМЛЕНИЯ И СОДЕРЖАНИЯ КОРОВ. <https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7883457>

3 О.Ш. Матякубо, М.А.Базаров, И.А.Собиров, И.Я. Эшматов. ОСОБЕННОСТИ РОСТА И РАЗВИТИЕ БЫЧКОВ РАЗНОГО ГЕНОТИПА. SaMVM. Konfrensiya. 12-13.05.2023

4 O.Sh. Matyakubov, M.A.Bazarov, I.A. Sobirov, M.M. Tojiboyev, I.Y. Eshmatov. Golshteyn zotidagi qoni bilan qora-ola zotli buqalarning jismoniy xususiyatlari. SCIENCE AND EDUCATION IN AGRICULTURE <http://seagcandqxai.tilda.ws> 1-ТОМ 1-SON AQXI. Jurnal. 20.05.2023

5. Djumanov S., Umirzakov I. ПРИЧИНЫ, ПАТОГЕНЕЗА И МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ СКРЕТЫЙ МАСТИТА У ДОЕНИЕ КОРОВ //Вестник ветеринарии и животноводства (ssuv. uz). – 2023. – Т. 3. – №. 3.

6. Базаров М. и др. ВЛИЯНИЕ СЕЗОНА ГОДА НА КАЧЕСТВЕННЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ СЕМЕНИ БЫКОВ ЧЕРНО-ПЕСТРОЙ ПОРОДЫ И ШВИЦКОГО СКОТА ДО И ПОСЛЕ ЗАМОРАЖИВАНИЯ //Science and innovation. – 2024. – Т. 3. – №. Special Issue 21. – С. 938-943.

7. Базаров М. А. и др. СВЯЗЬ ПРОДУКТИВНОЙ ЖИЗНИ КОРОВ С ИХ МОЛОЧНОЙ ПРОДУКТИВНОСТЬЮ И ВОСПРОИЗВОДИТЕЛЬНОЙ СПОСОБНОСТЬЮ В УСЛОВИЯХ АНДИЖАНСКОЙ ОБЛАСТИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 12-1 (127). – С. 714-723.

8. Djumanov S., Umirzakov I. ПРИЧИНЫ, ПАТОГЕНЕЗА И МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ СКРЕТЫЙ МАСТИТА У ДОЕНИЕ КОРОВ //Вестник ветеринарии и животноводства (ssuv. uz). – 2023. – Т. 3. – №. 3.